

NOVENA

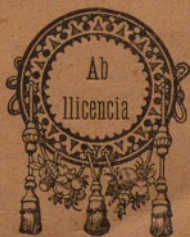
AL GLORIÓS MARTIR

SANT GUDALT

PATRO DE LA VILA DE RIPOLL

en qual lloch se venera son sagrat Cos.

VA PRECEDIDA DE LA VIDA DEL SANT.

RIPOLL:

Imprempta de Ramón Bonet,

Carrer de Sant Pere, n.º 16.

1894.

B3C CB

NOVENA

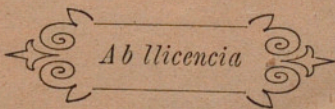
AL GLORIÓS MARTIR

SANT EUDALT

PATRÓ DE LA VILA DE RIPOLL

en qual lloch se venera son sagrat Cos.

—
VA PRECEDIDA DE LA VIDA DEL SANT.

RIPOLL.

Imprempta de Ramón Bonet,

Carrer de Sant Pere, n.º 16.

1894.

ADVERTENCIA.

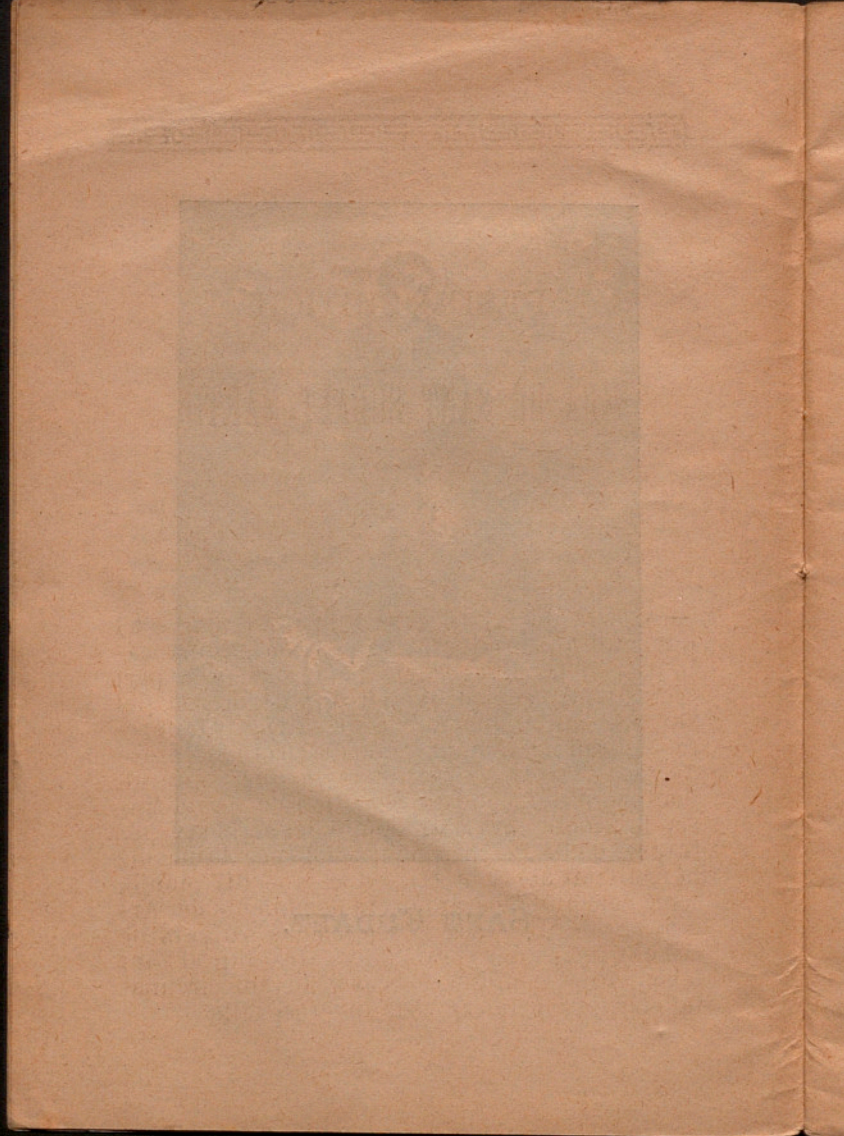

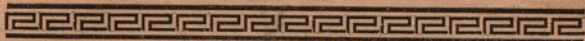
La vida que precedeix á la novena fou escrita per l'illustrat historiador Reverent D. Pau Parassols y Pi, Pbre., y publicada per l'Associació de devots del Sant, canonicament establerta en l'iglesia de Sant Cugat de Barcelona.

Tant la vida com la novena han sigut traduhidas al catalá, y aumentada aquesta última ab devotas consideracions per l'entussiasta ripollés Mossen Eudalt Ferret, de qui son també los goigs.

SANT EUDALT.

RESUM CRÍTICH
DE LA
VIDA DE SANT EUDALT MARTIR

I.

La vida del gloriós martir Sant Eudalt s'ha publicat, fins al present, tant plena d'equivocacions y ab tal divergencia d'opinions en la part cronològica, que quedan en dupte l'origen del Sant, varias circumstancias de sa vida y las épocas del seu naixement y martiri. Tot aixó prové d'haver adaptat los escriptors lo que conté un manuscrit del Monestir benedictí de Santa Maria de Ripoll, obra d'un monjo del sigle xiv, per traurer d'ella las lliçons propias per l'Ofici de la festivitât del Sant (1), en el que dit monjo, sens consultar los anteriors documents del Arxiu, poch crítich, seguint creencias vulgars de aquells temps d'ignorancia, va atribuhir al Sant fets d'altres, confundí épocas y anyadí circumstancias, ja á primera vista inverossímils.

Si prescindint, com ho feren, los escriptors que s'ocuparen de la vida de Sant Eudalt dels fets fabulosos y de tot lo inverossímil que trobaren en aquell manuscrit, haguessen prescindit totalment del mateix, y mirat lo Cronicó escrit fins al any 985 per un monjo de Ripoll (2), que si no fou dels que d'Ax portaren ab lo cos del Sant las notícias de la seva vida y martiri, com ab fonament ho cregué'l sabi crítich D. Fr. Roch d'Olzinellas, monjo també de Ripoll (3), vivia llavors ab ells; ó haguessen registrat los escrits del monjo Oliva del any 1047 y altres Códichs del Arxiu del mateix Monestir, haurian trobat los fets del Sant y la fetxa de la seva mort en lo martiri en 11 de Maig de l'any 581 (4). A topar ab aquest dato auténtich, ni l'autor del manuscrit, ni'ls que'l seguiren (5), haurian marcat lo martiri del Sant en 452 per orde de Valamir; ni'ls que d'aixó s'apartaren (6), l'haurian fixat entre 725 y 737 á mans dels Serrahins; y com tots convenen en que Sant Eudalt morí als quaranta sis anys d'edat, haurian pogut fixar ab seguretat l'época de son naixement.

La vida del Sant, que segueix, está coordinada ab las notas que dels mes antichs códichs del arxiu del monestir de Ripoll va trauerer lo secretari general del mateix, D. Fr. Joseph de Malla en 1638, per lo sabi ripollés y gran devot del Sant, Dr. D. Anton Mas, rector que fou de la Universitat de Vich y canonge de sa Catedral, y dels de D. Fr. Roch d'Olzinellas, paborde d'Aja, monjo del mateix monestir.

II.

En lo any 535, últim del pontificat del papa Joan II, imperant Justinià en Orient (7), y reynant el goth Teodat en Italia, en la part d'aquesta, llavors anomenada Galia Cisalpina y Lombardia trenta y tres anys després, nasqué Sant Eudalt de pares rics y nobles, descendents de una d'aquellas rasses bárbaras que desde la Germania invadiren la Italia en lo sigle anterior (8). Com á cegos idólatras que eran, educaren ells á son fill en las falsedats del paganisme (9), y per seguir mellor las supersticions del seu culto, y principalment per evitar que Eudalt se relacionés ab católichs y ab arrians, vivian allunyats del centre de grans poblacions, en un dels poblets de la falda dels Alpes. Aixís va creixer Eudalt envolt en las tenebras de la gentilica ignorancia, fins als primers anys de la seva joventut, en quin temps disposá la divina Providencia que puntejés per ell la llum de la veritat.

Com succeheix generalment als joves rics que viuen en pobles y paratges montanyosos, la cassa era l'exercici ó diversió preferida pel jove Eudalt. Succehí, donchs, que perseguint ell un dia á un isart, especie de cabra salvatge que abunda en los Alpes (10), se desviá mes de lo acostumat, y al perdre-la de vista entre lo escarpat del terror, va trovar una cova ahont feya vida d'ermitá un sant penitent anomenat

Pancraci. Admirat lo jove cassador del auster trajo d'aquell que ab molt fins modals lo rebia, y de que l'únich parament de la seva estranya habitació consistís en un Sant Christ, algun llibre y altrás cosas per ell desconegudas, li preguntá quin era'l seu método de vida, y quina era aquella divinitat á qui dirigia l'anacoreta sas amorosas y contínuas miradas. Coneixent Sant Pancraci que aquell jove, en qui's traslluhia un clar talent y una ánima candorosa, era idólatra, al satisfacer sa curiositat, ab dolsa táctica y sólidas rahons li manifestá que'l paganisme era una vana locura, y que unicament en la lley de Jesucrist s'hi trobava la veritat y eterna salvació. Enamorat y casi convensut partí'l jove de la ermita de Pancraci; sovintejá sas visitas á n'ella, y ja instruhit, obrant la gracia en lo seu cor, demaná'l baptisme que li administrá lo sant Ermitá conservantli'l nom d'Eudalt.

III.

A fi de no esposar al jove neófit á la apostasia, y de no experimentar la venjansa d'un pare bárbaro é idólatra, decidiren Pancraci y Eudalt buscar sa seguretat en altre país, y aixís baixant per camins no concorreguts á la vora del mar, s'embarcaren, en Nissa probablement, pera Portvendres, *Portus veneris*, costa llavors de Catalunya. Ja en terra catalana, lo dimoni sugerí á Eudalt la idea de tornarse á embarcar perà'l seu país, pintant en sa imaginació la pena

y desesperació dels seus pares per la fugida de son únic fill, que'ls causaria probablement la mort; mes posat Pancraci en oració, y apareixent sobre son cap una estrella resplendent, se desvaneixé la tentació del jove, y quedá ell confirmat en la fé y sos sants propòsits.

Internats en un desert de Catalunya, feren vida eremítica alguns anys (12), durant los quals, ab tant sant director, arribá Eudalt al grau mes alt d'evangélica perfecció, instruhint-se en las sagradas lletras; fins que, habent quedat sol per la mort de Sant Pancraci, se dirigí per inspiració divina á Tolosa de Fransa. Visqué allí ab los Sants Ramón y Vicens, los quals, dirigits pel Sant sacerdot Joan, seguian una especie de regla monacal, y per consell del mateix director s'ordená Eudalt de sacerdot (13), rebent ab lo presbiterat lo do de miracles. Un dels mes ruidosos fou la resurrecció d'un nen, fill de Profá amich del Sant, que habent caygut en una caldera bullenta, alguns diuhen que'l dimoni li va ficar, tant arribá á bullir que, descompostas las sevas carns, quedaren nets los ossos. Trastornada la mare ab tal desgracia, recullí en una tela los restos de son fill y'ls colocá en un armari; quant, avisat del cel, se presentá Eudalt, y fent la senyal de la Creu sobre l'armari, al obrirlo s'aixeca'l nen viu y sá, y ab una poma en cada ma de las que allí tenian (14).

Aquest miracle, al que seguiren varias curacions prodigiosas obradas pel Sant, li conquis-taren general admiració, sobressaltant sa humilitat; per lo qual determiná deixar aquell país. Vaticinant al bisbe de Tolosa la persecució que

sufririan los católichs dels arrians y'l saqueix dels temples dintre de breus temps, alcansá lo cap de Sant Saturní bisbe y martir, y ab ella marxá á Catalunya (15).

IV.

Content ab lo rich tresor del cap de Sant Saturní, se dirigí Sant Eudalt per Aqs, ó Ax, y per lo port Negre, ó de Soldeu, penetrá en la terra d'Urgell, en la vall d'Andorra, ahont edificá una iglesia en honor del Sant, y desitjava fundar un monestir pèr consagrarse al Senyor ab los vots religiosos (16). Presentantseli dificultats pera dita fundació, després d'haber deixat en la nova iglesia'l cap de Sant Saturní, va passar Sant Eudalt á Roma á fi de visitar los sepulcres dels apóstols Sant Pere y Sant Pau.

Trobava's en Roma en la primavera de 580, quant va saber que'ls bisbes arrians d'Espanya, y de la Galia Gótica á n'ella unida, habian redactat en son conciliábul de Toledo, en lloch del *Gloria Patri* católich, la fórmula *Gloria Patri, per Filium, in Spiritu Sancto*, per atraurerse capciosament als católichs (17), contra 'ls quals, si no l'admetian, lo cruel rey Leovigildo, irritat per la conversió de son fill Hermenegildo, mogut per la ferotge Gosvinda sa esposa, y per la sed de saquejar los bens dels fiels y'ls de las iglesias y monestirs, movía una persecució horrosa (18). Llavors Eudalt consultá al Senyor que debia fer, y li fou revelat que tornás á

la part de Tolosa per sostenir la fé dels católichs, y donar testimoni d'ella en la ciutat d'Ax, ahont l'hi esperava un gloriós martiri (19).

Obedient Eudalt á la veu del cel, marxa al instant de Roma, y al atravessar la Baixa Provença, país sech y calurós, estant en gran manera assedegat, alcanza per medi de l'oració que brotés una font de la dura penya, sent aixó causa de que fos pres y portat á la presó de Cimies (20); pero, habent salvat en la primera nit á la esposa del escarceller que agonitzava despres de tres dias d'un part molt laboriós, y habentne ressuscitat al fill del Governador que habia mort ofegat, lográ'l Sant la llibertat, y que aquellas familias, abjurantne sos errors, abressen lo Catolicisme.

V.

Arribat ja Sant Eudalt á la Galia Gótica, al veurer l'espant dels católichs pel furor dels arriáns, y que uns per pór y altres per política y cobdicia, havian apostatat de la fé (21), inflammat d'un zel ardent recorregué'ls pobles de la Novempopulania, predicant com un apóstol contra l'arrianisme y'ls enganys dels seus sectaris. S'animavan los fiels y regoneixian los apóstatas son error ab las prédicas del Sant; mes al arribar aquest á Ax, com s'hi trovava en dita ciutat lo governador Gulielm, fér arriá, á qui atiava contra'ls sacerdots católichs son germá Athaloch, bisbe arriá de Narbona (22), per ordre d'ell

fou Eudalt ficat en la presó, ahont se li doná un vas de matzinas (23) que, habent fet sobre d'ell la senyal de la creu, se va beurer sens que produhissen lo mes petit dany. Al dia següent, habentse negat Sant Eudalt á sotscriurer la fórmula arriana, fou assotat, desgarrats sos costats ab cardas d'acer, y arrossegat pels carrers, no degollantlo, puig creyentlo mort ja, lo tiraren daltabaix del mur de la ciutat (24).

Durant la nit, tornat en sí, lo Sant martir se recullí en una cova vehina, y habentlo trovat son amich lo sacerdot Joan, se l'emportá aquest ocultament á Tolosa, ahont permanesqué algun temps, habentse curat miraculosament de sas mortals feridas. Volent després tornar á Urgell, al passar prop d'Ax, fou descobert per la xusma arriana, bastonejat y ficat dintre una bota erissada de claus (26), la qual feren rodar fins que cansats lo tragueren d'ella, y li clavaren tres claus al cap; mes com en lloch del *Gloria Patri per Filium* que li exigían, cantés Sant Eudalt lo *Gloria Patri et Filio, et Spiritui sancto* de la Iglesia católica, li clavá Gulielm son espasí en lo cor, acabant aixís lo gloriós Martir la seva vida en 11 de Maig de 581 als quaranta sis anys de edat.

En lo sigle x se creya ja, y no sens fonament, que era'l Sant aquell sacerdot que Sant Gregori de Tours, autor contemporani, doná com á martirisat llavors (27) en la Galia Gótica, encara que no diu ni'l seu nom ni'ls seus torments.

VI.

Sepultat ocultament pels catòlics lo cos de Sant Eudalt ab terra y pedras regadas ab la seva sanch, al cessar la persecució en 587 fou traslladat al temple de Sant Vicens d'Aix, ahont fou venerat fins que Deu disposá que Catalunya, tan predilecta del Sant en vida, fos la depositaria de las sevas sagradas despullas. A últims d'Octubre de 978, enviats per son abat Witiscle, y guiats part del camí per un desertor francés, uns monjos del monestir de Ripoll arribaren á Ax, y celebrada la festa de Tots Sants en la iglesia de Sant Vicens, lograren portarsen al seu monestir lo cos de Sant Eudalt (28).

Envolcallats los restos ab l'alba y casulla goda del Sant (29), y ficats dintre d'un sach, arribaren ab ells los monjos á Ripoll en lo dia 6 de Novembre, essent rebuts professionalment en un lloch anomenat Santou (30). En la iglesia del monestir, al desfer lo envoltori de las santas reliquias, eixí d'ellas un olor celestial que omplí de goig á tots los presents. Obrá luego grans miracles (31), essent notables entre ells, el que al manar l'Abad á son majordom que preparés una urna decent per las reliquias, y al respondrer aquest que no's podian fer tants gastos sens profit, se vejé al instant en brassos de la mort, y quedá curat al fer promesa al Sant de que procuraria ab major gasto la obra; y'l del criat del monestir de qui s'apoderaren los dimonis al

dir que no li semblava be que s'honrés en lo altar de la Verge á n'aquell cos, que era tal volta d'un home dolent, y que, portat devant de las reliquias, quedá lliure, confessant los dimonis la santetat de Sant Eudalt.

En l'any 1004, á causa d'una llarga sequesat que obligá als poderosos á passar á la comarca de Tolosa, hi havia en lo país molta fam (32), y morts repentinas en Ripoll y pobles vehins, especialment en Vallfogona (33): lo dia 9 d'Agost, l'Abad Seniofredo ab sos monjos, clero y poble de Ripoll, portaren en professó de pregarías lo cos del Sant á la capella de Santa Oliva (34), ahont se'ls hi uní la professó de Vallfogona. Obrá'l Sant aquell dia varias curacions, entre ellas la d'un de Vallfogona atacat d'aquella mortal enfermedat; pero'l major miracle fou que cessaren al moment las morts repentinas y caygué una suau y abundant pluja que fertilisá la terra y retorná la tranquilitat á la comarca. En vista de tal prodigi, aclamá Ripoll al Sant per patró y feu vot de celebrar ab solemnitat la seva festa (35); y'l culto del Sant, á mes del Abadiat, s'estengué á Vich y altres punts de Catalunya (36).

Alguns anys després, habent Sant Eudalt revelat que havia d'esser venerat en temple propi, se li construí aquest en lo lloch ahont estava la capella de Santa Oliva, y fou edificat baix la seva invocació y la de Sant Maximí en lo dia 3 de Febrer de 1054 (37). En 1670, lo municipi de Ripoll costejá una primorosa y riquíssima urna de plata la qual conté avuy encara'l cos del Sant (38), y en 1822 acabá de reedificar-

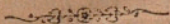
se'l nou y hermós temple de forma ovalada que avuy existeix.

Després de la crema y destrucció de la vila, en l'any 1839, foren los ripollesos sobrevivents portats presoners á Berga, y ab gran consol seu, acompanyats constantment del Cos sant en son desterro. Al tornar aquells á sas derruhidas llars, torná'l Sant á ocupar son temple.

En la passada guerra civil, essent l'iglesia fortificada, fou atacada y cremada pels carlins á son entrada á la vila, salvantse intacte de las flamas las sagradas reliquias.

Gracias á la generositat y desprendiment dels bons ripollesos y al afecte que professan á són gloriós Patró, s'ha anat restaurant y millorant lo temple, de tal manera que en 1891 fou pintat y daurat completament.

Sant Eudalt, á qui jamay s'ha acudit en vá en temps de sequia y epidemias, es advocat especial en los parts perillosos.

NOTIAS

(1) Aquest manuscrit, citat pel Pare Domenech, en sa Hist. dels Sants de Catalunya, pera llistons del Breviari de Ripoll, no serví per tal objecte: dit Breviari es del segle XIV, y d'ell parla lo P. Villanueva en son Viatge literari, tom. VIII apen. X. Tinch á la vista copia del manuscrit y vegi copia de ditas llistons. No's deu confondre al autor del manuscrit ab lo del gesta Comitum del segle XIII.

(2) Lo porta'l P. Villanueva tom. V, cap. I, pag. 242 y al arribar al any 985 s'hi llegueix: *Hæc et quæ sequuntur recentiori manu notata sunt.*

(3) Carta al Sr. Miró, canonge de Sant Joan de las Abadessas, 9 Janer de 1831.

(4) Diu lo Cronico: 581 *Passus est S. Eudaldus.* Lo mateix se llegeix en l'antich Martirologi de S. Joan, y en los escrits del monjo Oliva de 1047. Arch. de Sant Joan de las Abadessas.

(5) Domenech, obra citada: P. Bosch, Triomph dels Sants, tom. II. pag. 452: Tamayo Salazar, Martirologi Espanyol, tom. 3, pag. 138 y'ls que seguiren al Pare Domenech; *Año Cristiano* de Croisset de 1847, y la *Legenda de Oro* en lo dia 11 de Maig y altres.

(6) Los Bolandos=De Actis Sanctorum=dia 11 de Maig, pag. 644: *Diccionario Geográfico Universal* de 1833 tom. 8, art. Ripoll, pag. 193. *Epitome de la Vida del Santo* que preceheix al seu novenari, imprès en 1844, p. 12.

(7) Pera veure l'error del manuscrit de Ripoll, que posa'l naixement del Sant durant l'imperi d'Arcadi y Honori, y'l de Domenech en lo de Anastasi, sápigas que segons tots los Historiadors, Arcadi morí en 408, Honori en 424, y Anastasi en 518. Per aixó's falsifica la fetxa de la mort del Sant, lo que no val per Domenech que posa la dita mort en 452, y aixís mal podia haver nascut imperant Anastasi qui comensá en 491.

(8) Tots convenen en que 'ls pares del Sant eran rics idólatras, y d' origen bárbaro: de idólatras ni havia llavors encara en Italia, com se llegeix en la vida de S. Benet abat, en lo llibre 2 dels diálechs del papa S. Gregori, autor contemporani. Empró que fossen comtes que s' anomenessen Liro y Teodora, lo de somniar que de son ventre n'eixís una columna de foch fins al Cel, la interpretació pels astrólechs, y 'ls crits que en los ayres s'ohiren, ningú ho refereix abans del manuscrit; ni després, exceptuant á Domenech, ho ha tingut ningú per veritable; aixó fou pres de la vida de S. Josaphat, S. Ponci y altres.

(9) Lo P. Domenech diu que alguns, sens citar quins, refereixen que'l feren educar en la secta Arriana, lo qual á mes de ser fals no's conforma ab lo terch caràcter d'aquellas rassas bárbaras.

(10) En lo Epítome de la vida del Sant, que precebeix al Novenari, se dona com á incert lo modo com se convertí; però las noticias mes antigüas y la major part dels escriptors están conformes en que la cassa'l conduhí á S. Pancraci, qui'l convertí.

(11) En aquells sigles no's cambiava 'l nom als adults que habian d'esser batejats, y'l Sant no'l cambiá: desde son naixement s'anomená Eudalt y no Tost, nom purament catalá y que no's troba ni semblant en las rassas que llavors poblavan la Europa. Un S. Eovalt trobém já martirisat per Daciá, prop de Gerona en 303, y finals en alt ó aldu en llatí, del ald belta ó alt germánich, se trovan abans del Sant, sense esser lombardos, sino goths y franchs, com Gundebalt, Ildualt, Faroalt, etc.

(12) Lo P. Jordá en sa Hist. de la Ordre de S. Agustí de la Corona d'Aragó 'ls fa penitents en Montseny: lo P. Bosch, Triomph dels Sants, tom. 2, en Porto verde, el *Viridarium*, desert en la falda del Pirineu, sobre S. Pere de Roda del Ampurdá: Tamayo Salazar, Martirolog. Esp. posa en el 12 de Maig la mort de Sant Pancraci, ermitá y company de S. Eudalt en Portvendres.

(13) Que'l Sant era Sacerdot, ho diu terminant-

ment, Tamayo Salazar en son Martirologi Espanyol; que fou ordenat llavors, á mes de trobarse consignat en escrit del segle XI, ho proban lo portar lo cap de S. Saturni y sa predicació, llavors propia solsament de sacerdots. Los ornamentals sacerdotals ab que fou col·locat en lo sepulcre en 587, y las antigas imatjes ho acreditan també.

(14) Aquest miracle 's veyá en un petit relleu del antich altar.

(15) La portá abans d'anar á Roma y no en mitj de las dos vegadas d'esser atormentat, com ja's veurá.

(16) Lo monestir que no pogué fundar S. Eudalt se fundá poch's sigles després ab lo nom de S. Saturni de Tabernoles, puig lo consideran molt antich una escriptura del 914, y altra del 969 citadas per en Pujadas, Cron. de Catal. llib. XIV. cap. 26. Marca Hisp. núm. 103 del ap.: Pascual Bisbat de Pallás, pág. 48: Bofarull Comp. de Barcel. Vind. tom. I, pág. 141. D'allá per medi de Armengol II d'Urgell, lográ'l Bisbe Oliva reliquias de S. Saturni; pera la dedicació del temple de Sta. Maria de Ripoll.

(17) Biclarense, Cronicó, any 580. Vicens Lafuente Hist. de la Igl. d'Esp. tom I pág. 481.

(18) Parlan d'eixa persecució Sant Gregori Magno, S. Gregori de Tours, S. Joan Biclarense, S. Isidoro de Sevilla escriptors contemporanis, y tots los historiadors de la Iglesia d'Espanya.

(19) Es la que equivocaren per Acrús, lo monjo de Ripoll y Domenech. Sausay en son Martirol. gal·licá 'l posá martirisat únicament en Ax.

(20) Aquesta ciutat *Cemelium*, avuy poblet sobre Nissa, es la que prengueren per Fines.

(21) S. Joan de Vallclara anomenat lo Biclarense, bisbe de Girona, autor contemporani en l'any 580 y 81 del seu Cronicó, citat pels PP. Flores, Masdeu, Vicens Lafuente y altres.

(22) Gulielm y Ataloch, equivocats ab Atila, mort en 453 y ab son germá Guillém, que jamay existi, per lo monjo de Ripoll y Domenech, foren instigador l'un,

yo Salazar en son Martirologi Espanyol; enat llavors, á mes de trobarse consignat en el siglo xi, ho proban lo portar lo cap de sa predicació, llavors propia solsament . Los ornamentals sacerdotals ab que fou lo sepulcre en 587, y las antigas imatjes també.

est miracle 's veyá en un petit relleu del

ortá abans d'anar á Roma y no en mitj de las d'esser atormentat, com ja's veurá.

onestir que no pogue fundar S. Eudalt se sigles després ab lo nom de S. Saturni es, puig lo consideran molt antich una es-914, y altra del 969 citadas per en Pujade Catal. llib. XIV. cap. 26. Marca Hisp. l. ap.: Pascual Bisbat de Pallás, pág. 48: ap. de Barcel. Vind. tom. I, pág. 141. D'allá Armengol II d'Urgell, lográ'l Bisbe Oliva S. Saturni; pera la dedicació del temple de Ripoll.

arense, Cronico, any 580. Vicens Lafuente gl. d'Esp. tom I pág. 481.

an d'eixa persecució Sant Gregori Magno, de Tours, S. Joan Biclarense, S. Isidoro de ptors contemporanis, y tots los historia-lesia d'Espanya.

a que equivocaren per Acrús, lo monjo de menech. Sausay en son Martirol. gal·licá'l sat únicament en Ax.

esta ciutat *Cemelium*, avuy poblet sobre que prengueren per Fines.

an de Vallclara anomenat lo Biclarense, ona, autor contemporani en l'any 580 y 81 cico, citat pels PP. Flores, Masdeu, Vicens altres.

elm y Ataloch, equivocats ab Atila, mort son germá Guillelm, que jamay existí, per Ripoll y Domenech, foren instigador l'un,

y tirá l'altre de S. Eudalt, no Valamir ni Valente morts abans del 380. Ataloch després de la conversió de Recaredo s'alsá contra d'ell. Veginse 'ls autors citats en la nota anterior, y 'ls Bolandos i l de Maig.

(23) Alguns dihuen de plom fós pero noticias antiquissimas dibuen *Venum sumpsit, et ie non nocuit*.

(24) Se veyá en un relleu del anterior altar en Ripoll.

(25) *Tolosanae urbis indigenis rediens ad Speria, ut legimus, peremptus est*. Sermó del Bisbe de Vich y Abat de Ripoll Oliva, en la dedicació de la iglesia de Santa Maria de Ripoll; de 15 Janer de 1032, parlant del Sant, copia treta del Códech anomenat Karolus del Arch. de Ripoll conservada en el de la Catedral de Vich en los toms del Sr. Canonge Ripoll.

(26) En lo pit del busto del Sant, sobre l'urna de sas reliquias s'hi veu un tros de dita bota.

(27) Hist. Eccles. Francorum.

(28) Breviari de Ripoll del siglo xiv, lisons *De traslacione Sti. Eudaldi*, citadas per Villanueva, *Viaje lit.* toms. VIII, cap. X.

(29) Están encara en la urna del Sant.

(30) S'edificá allá una capelleta per memoria, ara destruída. Se diu per tradició, que la font que hi habia prop d'ella estava estroncada, y torná llavors á rajar, sens que hagi cessat de ferho fins ara.

(31) Sermó del Bisbe Oliva y notas del Códech Karolus.

(32) Parlan d'aquest aixut y fám, lo Bisbe Oliva en un documént del 4 Novembre de 1023, Arch. Capit. de Vich, Episcop. vol. 2, núm. 30 que publicá'l Sr. Ripoll en 1830, y Domenech, 11 de Maig.

(33) Domenech, id. y Serra y Postius, *Santos Angeles*, pág. 215, n.º 270, dihuen que aparegué sobre Vallfogona un angel ab espasa ferint á la gent que moria abans de la posta del sol.

(34) Dita capella estava en lo lloch ahont hi há avuy la Iglesia del Sant, y's trová un soterrani y paret d'ella en 1822 al obrir los fonaments de la sagristia. Alguns equivocan eixa cerimonia ab la traslació del Sant

à son temple propi y dedicació del mateix; mal podia ser quant en 1032 no s'havia edificat encara, y'l cós del Sant com se veu per lo sermó del Bisbe Oliva's venerava en lo Monestir. Arch. Cap. de Vich, Ripoll varis, carta d'Olzinellas, 27 d'Octubre de 1829.

(35) Domenech lloch citat.

(36) Vallfogona, Surroca, Santapau y altres lo veneran, en Montagut te capella propia. En Vich, en lo Missal propi del any 1038, fol. 81, en la lletania s'hi llegeix: *Sancte Eudalde, ora pro nobis*; en lo Missal petit, en lo canon de la missa, fol. 3, se l'anomena també. Lo Canonge Mas en 1650 fundá la festa del Sant. Arch. Cap. Secret. 4 fol. 164 y 249. En la Iglesia de Sta. Clara de dita ciutat hi há un altar del Sant, del sigle xvi, y se celebra la festa'l diumenje que segueix al 11 de Maig. Barcelona, que de molt temps enrera venerava á S. Eudalt, habentli dedicat altar propi en la iglesia de Sant Culgat, hu fa actualment ab molta solemnitat, gracias á l'Associació de devots del Sant, establerta canonicament en dita iglesia. En l'any 1885, l'Excm. é Illm. Sr. Bisbe de Vich Dr. Morgades feu present á l'Associació de un os del Sant, que va traure de l'urna de Ripoll. Igual present feu al poble d'Ax (Fransa) ahont sufrí'l Sant son gloriós martiri y per quin motiu se li te molta devoció.

(37) Ant. Necrol. de S. Joan de las Abadessas: Veals Oct. an. Incar. 1054, obiit Doms. Gaufredus episcopus et abbas hujus ecclesie... et hoc anno III nonas febr. dedicavit ecclesiam scra. Eudaldi et Maximini in Ripullo. En lo mateix dia ho marca sens citar any un manuscrit de Ripoll de sigle xi, copiat per Vilanova, Viage lit. tom. VIII, pág. 223.

(38) Aquesta urna, ab relleus, conté'ls restos del Sant, terra y pedras, y ornaments dintre una caixa de fusta, com se vegé en 7 de Octubre de 1874 al visitarla l'Iltre. Sr. Jordá, Bisbe de Vich; lo cap de la imatge que va sobre l'urna conté'ls ossos de la testa.

MODO DE FER LA NOVENA

Agenollat devant d'algun Altar ó Imatge del Sant, se dirà en cada un dels nou dias lo següent

ACTE DE CONTRICIÓ.

Senyor Deu meu Jesucrist, per ser Vos infinitament bo y digníssim de esser amat, me condolch y m'arrepentesch de veras d'haber pecat, y haberme oposat á vostre santíssim voler. Conech, Senyor, ab vostra gracia, la meva suma ingratitude; pero proposo eficazment may mes ofèndreros. Espero en vostra bondat que no'm negareu los auxilis que necessito per perseverar en vostre amor y servey. Persevere jo, Senyor, en obehirvos, y logre finalment amarvos per tota una eternitat. Amen.

ORACIÓ PER TOTS LOS DIAS.

Amantíssim protector meu Sant Eudalt, tan

obedient á las inspiracions divinas, tan abrasat en lo amor de Jesús, constant en la fé, ferm en la esperansa, inmoble en los treballs, profon en la humilitat, fervorós en la mortificació, ardent en lo zel, y compassiu en las adversitats del próxim; ja que'l Cel us va dotar de tan raras y soberanas virtuts, á fi de que d'entre las sombras del paganisme nasquesseu sol resplandent que il·luminás diversitat de gents: vos suplico que siáu mon patró y advocat á fi de que conseguésca esser un verdader imitador de vosstras virtuts, y alcansar los bens espirituals y temporals que'm conduhescan á fer enterament la voluntat de mon Deu; y especialment los que en aquesta Novena us demano, si son á major gloria de Deu, honor vostre, y de la Reyna dels Angels Maria. Amen.

CONSIDERACIÓ PEL PRIMER DIA.

Considera, ánima devota, que Deu nostre Senyor nos crida de mil maneres ab las sevas inspiracions, la propia conciencia'ns ne dona constant testimoni; y no es estrany, perque la nostra ánima es de tal valor als ulls de Deu, que per rescatarla del poder del dimoni doná'l preu infinit de la sanch del seu Santíssim Fill. Y aixís, unas vegadas il·lumina'l nostre enteniment ab tochs interiors, altres ab los consells d'un bon amich, ja ab los avisos d'un prudent confessor, ja per ministeri d'un zelós predicador... Observas la mort d'un pecador arrepenit y sents dintre'l teu cor una veu que't diu: muda de vida.

Veus una mort repentina, y't diu la consciència: confessat be. La mateixa inquietut que sents en mitj dels vicis, te diu ben clar que no vas be. Donchs perque resisteixes á las divinas inspiracions? Sant Matheu conegué un día la gracia de la seva vocació, s'alsá prompte del pecat, y fou un gran Apóstol. A una mirada del seu Diví Mestre, esclata Sant Pere en llágrimas de penitencia y fou un gran sant. Obehí Sant Eudalt á las veus de la gracia, y avuy es venerat en los altars. A tú també't crida, oh cristiá, Deu nostre Senyor, y tu resisteixes á las sevas inspiracions. Mes ¿qué será de tú, si't fas sort á la veu del teu Deu?

Reflexiona y obra en consecuencia.

Feta aquesta reflexió, se resaràn tots los dias quatre Pare nostres y quatre Ave-Marias en obsequi y memoria dels tres claus que foradaren lo cap del Sant, y de la espasa que atravessá'l seu cor.

ORACIÓ ESPECIAL PEL PRIMER DIA.

Gloriós Sant Eudalt, ¿á qui no admira la promptitut ab que d'adorador de falsas divinitats, vos convertireu en humil esclau del verda-der Deu y Senyor? Apenas apuntá la llum de la divina vocació en vostre enteniment, conegueru ab tal claredat al seu soberá autor, que sens tentarvos las riquesas de vostra casa, ni'ls il-lustres cárrechs que'us prometia vostra noblesa, ni mourervos la dolsa memoria dels pares y de la patria, resolguereu consagrarvos tot á Deu. ¡Oh

Sant meu! Quant me confon la meva peresosa dilació en lo servey del Senyor, al veurer vostre prompta mudansa. Ja, donchs, que foreu tan puntual en abrassar las inspiracions divinas, feu que á imitació vostra corresponga á la meva vocació y obehesca humil y prompte las veus del Cel. Amen.

Aquí, després d'una breu pausa, se contemplarà la heròica promptitut del Sant á la veu del Senyor, y's farà lo mateix després de las oracions particulars de cada dia que recordan alguna especial virtut seva. Luego's demanarà ab fè y confiança la gracia que's desitja alcansar, y s'acabarà ab la següent oració:

Ÿ. Ora pro nobis, Beate Eudalde.

Ÿ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Præsta quæsumus, omnipotens Deus, ut intercedente Beato Eudaldo, Martyre tuo, et á cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et á pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Christum Dominum nostrum. Ÿ. Amen.

Dia segon.

En aquest dia, é igualment en los demès de la Novena, te disposarás com se digué en lo dia primer.

CONSIDERACIÓ PEL SEGON DIA.

Considera, ànima devota, que encare que possehisses totas las virtuts, de rés te servirian si no niés dintre'l teu cor l'amor á Deu, perque de res aprofitan totas las virtuts sens la caritat, en expressió de Sant Pau. Y l'Apóstol Sant Joan nos diu, que no viu, sino que permaneceix en la mort aquell que no estima.

La caritat es la mes excel·lent de las virtuts, es lo vincle de perfecció, y en ella está fundada la lley y'ls profetas. La caritat es aquell foch sagrat que'l Diví Redemptor vingué á enviar á la terra, y res mes vol sinó que s'encenga y cresca, y per produhir en nosaltres aquest incendi, ve Ell mateix á trucar á la porta del nostre cor, y'ns diu: Fill meu, donam lo teu cor. Estima, donchs ¡oh Cristiá! á n'Aquell que t'ha criat, conservat y redimit ab l'infinit preu de la seva sacratíssima sanch; estimal perque Ell t'ha estimat primer á tú; mes no l'estimis solsament de paraula, sino ab las obras y ab veritat. Y ¿quínas son aquestas obras? ¡Oh Cristiá! Aquell que veritablement estima á Jesús, observa 'ls seus manaments, se nega á sí mateix, pren la seva creu y'l segueix. ¿Cóm t'has portat tú fins ara? ¿Estimas á Deu ab tot lo cor? ¿L'estimas mes que á las cosas del mon? ¡Oh tan de bo que així fos! Mes si t'has portat de diferente manera, torna en tú, que oberts están en la creu los brassos del teu Deu, per tornarte á admetrer en la seva gracia y amistat.

ORACIÓ.

Gloriós sant Eudalt, ¿quán ardents serían los afectes de que omplí'l vostre cor l'Esperit Sant, luego de vostre conversió? reprimida abans la caritat en vostre cor com en son cráter un volcá, ¿quina ternura eixiria de vostre pit, tan prompte com esclatá'l foch de vostre amor? ¿quán suáus y amorosas paraulas oferiria á Deu'l llabi? Per los progressos que en Vos feu l'amor diví, vos suplico que encengueu la meva ánima en una perfecta caritat, perque amant de veras á Jesús mon Senyor, me conformi en tot ab la seva santíssima voluntat. Amen.

Dia tercer.

CONSIDERACIÓ PEL TERCER DIA.

Considera que la Fé es absolutament necessaria al home per salvarse, ja que sens ella, com diu l'Apóstol, es impossible agradar á Deu. Ella es lo fonament de la justificació y caritat, y'l ferm sosteniment de la esperansa. No estimarías á Deu com se deu, si la Fé no te'l dongués á coneixer com á autor de la gracia, ni esperarías la vida eterna, si la Fé no te la proposés com á premi de las tevas fadigas, corona dels teus triomfs y fi de la teva peregrinació en eixa vida. No obstant, aqueixa virtut de la Fé no es

suficient per salvarnos, perque si no va acompanyada de la caritat y bonas obras que han de acompanyarla, es morta, y la Fe morta de res serveix per la vida eterna, segons ensenya Sant Jaume. Considera que la Fé es un dó singularíssim de Deu, y al veurer que la major part del mon está faltada d'aquesta llum vivificadora, regoneix lo grandíssim benefici que Deu t'ha dispensat al criarte en un país ahont s'hi practica la religió católica, única verdadera. ¿Y ahont eran los teus mérits perque Deu te concedís aquesta gracia? Oh Cristiá, demana gracia al Senyor per correspondrer á tal benefici, y aixís com Sant Eudalt tingué la Fé en tan alta estima, que avans de perdrerla preferí la mort en mitj dels majors torments, fes tu també'l propósit de ser fidel á la Fé de Jesucrist, y entré gat á la práctica d'obras bonas com á únich medi de conservar-la pura y viva en lo teu cor.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, extraordinari fou lo valor ab que abandonant la idolatría, que os habia bressat en vostra infantesa, abrassareu la Fé cristiana. Be contemplavau'l neguit que ocasionariau á vostres pares, y'ls perills á que'us esposavau; mes de tot triomfá vostre valor. No'us contentareu vos de esser ferm católich, sino que treballareu perque infinits ho fossen. Y per conseguirho menyspreáreu amenassas, vos esposareu á mils perills, y sofrireu molts torments. Pero'l Senyor, que us confirmava en la Fé, us

dava valor y us feya eixir triufant: vos demano, donchs, per vostra Fé que la tinga jo molt viva, so es, acompanyada de santas obras, á fi de que acabi com á verdader cristiá en nom y en fets. Amen.

Dia quart.

CONSIDERACIÓ PEL QUART DIA.

Considera, Cristiá, que á mes de la Fé hi ha una altra virtut que'ns es sumament necessaria per salvarnos; aquesta es la esperansa, per medi de la qual esperem de Deu la vida eterna, y per lo tant, las gracias y medis per conseguirla. Es indispensable al cristiá'l posehir aquesta virtut, perque l'home en tant obra en quant espera; y no's mou á fer cosas grans sino ab la esperansa de conseguir un gran bé. Si donchs la esperansa de bens frágils y mortals que no's consegueixen las mes de las vegadas, té tanta forsa per fer suportar las penas y treballs que experimentém tots los dias ¿qué no faria en nosaltres, la esperansa dels bens del Cel que son eterns, si'ns animés un verdader desitj de possehirlos? No es per ventura la falta d'aquest desitj, la causa de la negligencia de molts en lo negoci de la seva salvació? ¡Oh! quant diferentment obrariam si consideressem que d'aquest desitj naix la esperansa, áncora fermíssima, com diu l'Apóstol, que dona forsas á la nau de

la nostra ànima per resistir á las tentacions de la vida! Alentát per aquesta virtut, lográ Sant Eudalt la conversió d'innombrables apóstatas, resistí las amenassas y torments de crudelíssims tirans, y sofri ab la mes gran alegria 'l dolor de la mort mes crudel. ¿Imitarém nosaltres al gloriós Sant en la seva esperansa? Tant de bó que reportéssem aquest fruyt de la reflexió d'avuy.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, ¿quán poderosa arma fou en Vos la esperansa per lluytar contra'ls arriáns? Cenyit ab ella lograreu triomfar dels majors tirans, que ni ab greus torments podian destorbar vostras heróicas empresas. Confiant en la senyal de la creu beguereu sens lessió las matzinas que us donaren, y ab la sola esperansa en Deu curareu infinits mals. Per lo consol, donchs, que tingueru en la consecució de vostra santa esperansa, espero jo, oh Sant meu, lograr ab vostra protecció 'l remey de mos mals. Es ben débil la meva esperansa, ho confesso; mes voldria que fos molt ferma: enfortiumela Vos, á fi de que ple d'ella, y consolat, conceguesca l'etern descans. Amen.

Dia quint.

CONSIDERACIÓ PEL QUINT DIA.

Considera, ànima devota, que la fortaleza es una virtut que inclina al home á resistir totas

las tentacions á fi de conseguir un be necessari. Nos ensenya la experiència que ocorren en la vida del home moltes coses que solen apartarlo del recte camí; necessita, per lo tant, d'un auxili ab lo qual puga mantenirse ferm en mitj de aquestas contrarietats, y aquest auxili es la fortalesa. Nos demostra la necessitat d'eixa virtut, l'Apóstol Sant Pau, quan diu que no será coronat sino aquell que haurá lluytat llegalment. No obstant ¿quán débil es aquesta virtut en molts cristians? Una sola burla es suficient moltes vegadas perque s'avergonyescan de confessar la seva fé. Lo pur temor del que dirán los retrau d'avergonyir, ó rependrer al menys, als que no s'avergonyeixen d'ofendrer á Deu y á n'ells mateixos ab horrorosas blasfemias y groseras expressions. ¡Oh quant diferent era 'l procedir de Sant Eudalt! Ell no solament resistí al qué dirán dels impiós, sino que'ls assots y'l ferro y'ls mes crudels torments, no pogueren lograr que deixés de confessar per un moment la fe de Jesucrist. Imitem, cristians, lo seu exemple, y confessém á nostre Deu devant del mon, perque ell nos confessi á nosaltres devant del seu Pare celestial.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, en va 'ls butxins descobriren medis per rendir la vostra voluntat: manaren assotarvos, desgarraren ab garfis de ferro vostres costats, descarnantlos de tal manera que estavau fet una llaga; ordenaren que

fosseu arrossegat pels carrers y llanssat d'una muralla. ¿Mes qué alcansaren ab aixó? ¿vence-
ren vostra constancia? ¿acobardiren vostre cor?
Sols conseguiren que aumentés la vostra Fé y
que'l mon admirés en Vos las maravellas del
Senyor. Per lo singularíssim mérit que lograreu
ab vostra invicta tolerancia, assistiume, beneyt
Eudalt, y donaume paciència perque las contra-
rietats no'm trastornen, ni las malalties m'irri-
ten, sinó que rebi qualsevulla aconceixement
ab resignació y alegría com á vingut de la má
del Senyor. Amen.

Dia sisé.

CONSIDERACIÓ PEL SISÉ DIA.

Considera, cristiá, que la humilitat es lo fo-
nament de las virtuts, y al mateix temps la
guarda de totas ellas, en expressió de Sant Je-
roni. Considera també que com mes alta sia la
teva dignitat major ha d'esser la teva humilitat
aixis com es mes fondo'l fonament en quant es
mes alt l'edifici, y penetran mes endins de la
terra las arrels en quant l'arbre estén mes lo seu
brancatge. Jesucrist mateix nos convida á tots
á n'aquesta virtut ab aquellas amorosíssimas
paraulas: *Apreneu de mi que soch manso y humil
de cor*, y no contentantse en haber ensenyat
eixa virtut ab paraulas, nós dona un alt exem-
ple de ella humiliantse fins á la mort y mort ig-

nominiosíssima de creu. Oh, Cristià, Jesús era Deu, y s'humilia fins al estrem de morir en una creu pels teus pecats, y tu que ets pols y cendra y rés, t'orgulleixes en ton desvari fins al punt de no voler subjectarte á la seva sagrada lley? No obrava d'aquest modo Sant Eudalt, quant renunciava á las riquesas y s'convertia en pobre per amor á Deu, quant renunciava á las honras del seu llinatge y s'trasladava á llunyanas terras per ser mes desconegut, quant subjectava totas las sevas accions á la major gloria de Deu. Pensa que nostre Senyor resisteix als supervos y comunica sas gracias als humils; y si fins ara t'has deixat dominar per la superbia, al veurer la humilíssima vida y mort de nostre Redemptor, avergonyeixte de no haber seguit lo seu exemple y procura d'aquí en avant imitarlo.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, essent la humilitat lo fonament sobre'l qual s'aixeca la fabrica d'una heróica santedat, ¿quí podrà sondejar lo mar inmens d'aquesta vostra virtut? Jamay la noble sanch que corria en vostres venas, pogué persuadir á vostre enteniment il·lustrat ab llúm celestial, cap mundana vanitat. Amavau solsament la pobresa y propi abatiment. Ella vos feya buscar en las empresas la sola gloria de Deu. ¡Oh, humilíssim Sant Eudalt! ¡Oh si la meva loca imaginació's desenganyés á vista de vostra grandesa y heróica humilitat! Alcanseume del Senyor llúm, ab la qual, coneixent lo meu vil origen y superba presumpció m'humilihi de tal manera que meresca alsarme á Deu. Amen.

Dia seté.

CONSIDERACIÓ PEL SETÉ DIA.

Considera, cristiá, que es de rigurosa justícia que's procuri desagraviar y donar la deguda reparació á n'aquell á qui s'ha ofés inmerescudament; y en tant ha d'esser gran la reparació en quant es mes elevada la persona ofesa y grave la ofensa. Essent aixís reflexiona la necessitat que tenim de reparar per medi de la mortificació y penitència las gravíssimas ofensas que habem comés contra Deu nostre Senyor. A ell debem lo nostre enteniment y sentits, y no obstant ab un y altres l'habem ofés repetidament. ¡Quán just es, donchs, que castiguem lo nostre cos ja que tan ingrats habem estat ab nostre Deu, ofentlo ab los mateixos instruments que ell nos habia concedit per nostre bé! Mes si fossem tan sortosos que conservessem l'ignoscència baptismal, no per aixó podriam escusarnos de la mortificació, puig deixariam d'imitar al diví Mestre que'ns diu, que si volem gosarlo, habem de negarnos á nosaltres mateixos, pendrer la seva creu y seguirlo. Aixís ho practicaren molts sants que habian estat grans pecadors. Y aixís ho practicá nostre gloriós Sant Eudalt que habia nascut en las tenebras del gentilisme. Ditxosos nosaltres si l'imitém en son comportament; perque es ben cert que si com ell nos convertim y fem penitència, l'acompanyarem després en la gloria del Cel ahont gosarem de la Divina essència per tota una eternitat.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, no hi ha qui pugua ponderar lo espantosa que fou vostra penitencia en satisfacció d'aquells anys que, cego entre las sombras del paganisme, tardareu en coneixer á vostre Deu. ¡Quins actes serían, y quant continuats los dejunis, frequents las vetllas, y fervorosa la oració! Tota vostra vida, desde l' instant en que vos convertireu ¿quina altre cosa fou sino una creu y penalitat? Aquesta fou, per fi, coronada per la palma del martiri; puig á la ferida d'una espasa, y á la penetració de tres claus acabareu de sofrir y comensareu de gosar. Vostra penitentíssima vida me confón, ¡oh Sant meu! vehentme tant lluny de tota mortificació y tant oposat al menor sofriment. Armeume, donchs, d'aquesta virtut y feu que no desitje jo altra cosa que sofrir per Jesús, que tant sofrí per mi; y á exemple vostre passi la vida ab penas, per descansar ab vos en la gloria. Amen.

Dia octau.

CONSIDERACIÓ PEL OCTAU D'IA.

Considera, cristiá, que no hi ha cosa mes sublim ni mes heróica en l'ordre de las virtuts cristianes, que'l zel per la perfecció y salvació dels nostres próxims; porque aquest zel ó desitj pel be espiritual dels nostres germans, es la mes pura expressió de la caritat, y aquesta es la major de las virtuts, segons ensenya Sant Pau. Los àngels mateixos, diu Sant Ambrós, si deixessen

de possehir aquesta virtut del zel haurian perdut la mes noble prerogativa de la seva essencia. Es, ademés, aquesta virtut eminentment propia del cristiá, perquè'l cristiá ha d'imitar á Jesucrist, y si Jesucrist morí en la creu, no fou per altra causa sino pel infinit ardor del seu zel. ¡Oh tant de bó que'l teu cor, oh cristiá, estes encés en aquell zel que feya consumir á David y Jeremías al veurer las ofensas que á Deu dirigian sos enemichs! Tant de bo que respirés en ton pit aquell zel en que s'abrasava nostre gloriós Sant Eudalt, zel que fou causa que tornessen á la verdadera religió molts infelissos que habian apostatat de la fé, y que tornessen al camí de la virtut innumbrables esclaus del vici. ¡Oh quant deurias confondrete si examinasses la teva conducta y't mireses en lo claríssim mirall de nostre Sant! Suplicali que encenga en lo teu cor aquesta virtut tan agradable á Deu y tan profitosa per la teva ánima.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, vostre empleo y cuidado era procurar la salvació de las ánimas. Lo zel de la Religió Católica y l'ansia d'estendrerla per totas parts, vos feya predicar continuament; y lo Senyor, quina gloria buscavau, de tal manera premiava vostre disitj, que en vostres sermons reculliau abundantíssim fruyt, convertint innumbrables heretjes é infidels, y fent que mudessen de costums molts católichs, puig arrancant dels seus cors lo vici, hi plantavau la virtut. ¡Oh zelosíssim Eudalt! contempló avergonyit la infinita distancia que hi ha de Vos á mi.

Vos empleat únicament en salvar al pròxim, jo tal vegada en pérdrerlo pels meus escàndols: alcansaume de la Divina Magestat un gran zel perque d'aquí en avant, contribuesca á la salvació dels meus germans ab obras y paraulas. Amen.

Dia nové y últim.

CONSIDERACIÓ PEL NOVÉ DIA.

Considera, cristiá, que de tal manera ha unit Deu nostre Senyor l'amor que á Ell li deus ab l'amor que deus al pròxim, que l'un d'aquestos amors no pot existir sens l'altre. Deu nostre Senyor considera com á fet á Ell mateix lo bé ó'l mal que fassas als altres, y en vá s'honra ab lo nom de cristiá aquell que no ama al seu pròxim, perque'l verdader distintiu dels deixebles de Cristo es la mutua caritat. En aixó coneixerán tots, diu Jesucrist, que sou deixebles meus, si us estimeu uns á altres. Per altra part ¿pot haberhi cosa mes natural, especialment entre cristians? ¿No som fills d'un mateix pare que es Deu, y d'una mateixa mare que es la santa Iglesia? ¿No som per ventura regenerats ab lo Sant Baptisme, alimentats ab lo mateix pá del Cos y Sanch de Jesucrist, en la Eucaristía, redimits ab lo mateix preu ó sia ab la mort del Fill de Deu, membres d'un mateix cos del qual es cap Cristo Jesús? ¿Cóm podrém donchs deixar d'estimarnos? ¡Oh quánts mérits guanyariám si practicavam la caritat ab nostres pròxims, com la practicava Sant Eudalt!

Ell auxiliava al pròxim no sols ab favors materials, sino convertin las ánimas, porque poguessen alcansar la eterna felicitat. Nosaltres en cambi habem donat moltas vegadas entrada en nostre cor al sentiments del odi y de la ira, y habem perjudicat al pròxim ab nostres mals exemples. ¿Y no't confondrás, oh Cristiá, á la vista de un proceder tant diferent del de nostre Sant? Avergonyeixte de tu mateix y muda de vida.

ORACIÓ.

Gloriós Sant Eudalt, aixís com erau sumament rigurós ab Vos, erau tendre y compassiu ab lo pròxim. No veyau miseria ni treball que no vos moguéss a compassió; tota especie de necessitat trovava porta oberta en Vos. Y aquest amor, aquesta caritat que en aquest mon era singular en Vos, fou tant perfeccionada en lo Cel, que apenas hi ha qui us invoque que no sia atés; diganho sinó tants que en sas necessitats han trovat en Vos alivi y consol. No hi ha hagut conflictes per vostres devots, que no hagen sigut resultats favorablement per Vos; en epidemias, esterilitat y contratemps sempre'ls habeu socorregut. Compadiuvos, donchs, ará de mas miseries espirituals y corporals, y feu que amparat y favorescut per Vos en aquesta vall de llàgrimas, puga donarvos després las gracias y cantar ab Vos las divinas misericordias en lo cel. Amen.

En aquest últim dia ó altre de la Novena será bó confessar y combregar per mereixer ab aquesta bona disposició la mercé que's demana, si no s'hagués alcansat; y en aquest cas servirá per donar las gracias á Deu y al Sant.

GOIGS DEL GLORIÓS MARTIR SANT EUDALT

que's cantan en sa iglesia de la vila de Ripoll.

Puig brillau com astre hermós
En lo regne del Senyor:
Sant Eudalt, Martir gloriós,
Siáu nostre protector.

De sanch noble, en Lombardía
Vegereu lo primer sol,
Mes la impura idolatria
Va gronxar vostre bressol;
No volgué Deu bondadós
Que arrelás en vostre cor:

Perseguint la cassa un dia
A Pancraci vau trobar;
L'escullireu Vos per guia,
Y ell al Cel vos va guiar;
Prest fugiu com perillós
Dels pares lo dols amor:

A Catalunya arribareu
Despres del penediment.
Y un aspre desert buscareu
Hont fer vida penitent;
Si os mostrareu generós
Be ho fou mes lo Criador:

Mort Pancraci decidireu
Deixar ja'l desert ombriu,
Y á Tolosa al punt partireu
Hont vol Deu que us dirigiu;

Aqui us concedí piadós
De ministre seu l'honor:

Vostra santedat creixia,
Y en just premi á vostre zel,
De miracler, vos teixia
Gentil corona, lo Cel;
Si'ls morts troban vida en Vos,
Los malalts, mercé y favor:

Prop d'Urgell devot portareu
Lo cap de Sant Saturní,
Y á Roma al poch temps anareu
Devotíssim peregrí;
Vostre martiri ditxós
Aqui us revelá'l Senyor:

Prompte á la veu del Altíssim,
A las Galias ne volau,
Y ab vostre zel ardentíssim
A mil cors la fé tornau;
Aixó encen l'odi furiós
Del Arrianisme traïdor:

L'amor que en vostre pit nia
Es com foch que nos consum,
Com joyell de gran valia,
Lliri de diví perfum;
Per'xó us escullí gojós
Pel seu jardí 'l Criador:

Per la fé que us encenia
En Ax foreu assotat,
Destrossant ab rabia impía
Vils botxins vostre costat;
Dessangrat ja vostre cos,
L'arrossegan ab furor:

Per fi'l cap vos foradaren
Ab tres claus que hi han clavats,
Y encar, folls, continuaren
Malferintvos sens pietat,
Fins que us obrí'l Cel hermós
Un estoç que us ferí'l cor:

Los devots que en Vos confian
Be saben que'ls protegiu;
Si'ls malalts á Vos se fian
Sou lo metge que'ls guaríu;
En mals parts donau socós
Si us invocan ab fervor:

De Ripoll que us té per guia
Siáu port de salvament,
Y si hi brota la heretgia
Aixafau eixa serpent;
Ja que estotja vostre cos,
Vetllau Vos pel seu honor:

Puig sou pel que acut á Vos
Font de mística dolor:
Sant Eudalt, Martir gloriós,
Siáu nostre protector.

¶. *Ora pro nobis, Beate Eudalde.*
R. *Ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

OREMUS.

Præsta quæsumus, Omnipotens Deus, ut intercedente Beato Eudaldo, Martyre tuo, et à cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et à pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

